

2020. áprilisi mérnök évfordulók, emlénapok **+ programok**

A korona-vírus járvány miatt valamennyi korábban meghirdetett szakmai-program lemondásra került!

3. – 50 éve indult meg a közlekedés a 2-es metró első szakaszán

Budapesten 1970-ben e napon nyílt meg az utasforgalom számára a kelet-nyugati metró. Az ezt megelőző napon avatták fel az Őrs vezér tere - Deák tér közötti 6,5 km-es szakaszt. Ezzel új közlekedési ágazat született a budapesti közlekedésben. Később, 1972. december 23-án adták át a Deák Ferenc tér és a Moszkva tér közötti szakaszt, amivel a forgalmi vágányok építési hosszát tekintve egy 10,3 km-es metróvonal állt üzembe.

4. – 125 éve született Retezán Árpád mérnök

Bécsben született Retezán Árpád (1895-1974) vegyészmérnök. Kezdetben tanársegéd, 1931-től a dorogi szén és kátrányfeldolgozó üzemben dolgozott, majd 1932 évtől az újonnan létesített Péti Nitrogénművekbe került, itt a kutató laboratórium vezetője, később vezérigazgató h. megbízatást kapott. A II. világháború után a Tőzegkutató Intézet majd a NEVIKI a munkahelye. 1954-től a Veszprémi Vegyipari Egyetem adjunktusa és 1957 évtől tanszékvezető docense. Közreműködött a bauxitcement-gyártás kidolgozásában. Foglalkozott a barnaszén huminanyag-tartalmának szerkezeti felderítésével. Jelentősek a tőzeg hasznosításával foglalkozó kutatásai.

8. – 150 éve alapították az Országos Meteorológiai Szolgálat elődjét

A hazai meteorológiai állomáshálózat a XIX. században indult fejlődésnek az osztrák meteorológiai intézet alapítását követően. 1853-ban 14 állomáson végeztek méréseket, 1870-ben már 40 állomás működött, melyek közül 14 a mai Magyarország területén volt. A Magyar Tudományos Akadémia 1868. április 6-án tárgyalta a független magyar föld-delejességi intézet létrehozásának javaslatát. Ferenc József éppen 150 éve, 1870. április 8-án ellenjegyezte a „Meteorológiai és Föld-delejességi Magyar Királyi Központi Intézet” alapító okmányát, ami a Budapesti Közlöny 1870. május 3-i számában jelent meg. Az intézet a kultuszminiszter felügyelete alá került, aki első igazgatónak Schenzl Guidót nevezte, fő feladataként a meteorológiai mérések szervezését, állomáshálózat fejlesztését és a mérések kiértékelése mellett az ország éghajlati viszonyainak feltárását határozta meg. 1894-ben a nevét megváltoztatták, „Meteorológiai és Földmágnesességi Magyar Királyi Központi Intézet”-re. 1950-ben az Intézet új felügyeleti szervhez, a Honvédelmi Minisztériumhoz került. Új igazgatónak Dési Frigyeszt nevezte ki az akkori honvédelmi miniszter. Ebben az évben kivált az Intézet keretéből a földmágnesességi kutatásokat végző csoport, így a nevünk „Országos Meteorológiai Intézetre” (OMI) módosult. 1952-ben átadták Pestlőrincen a Marczell György Obszervatóriumot, de az ország számos más területén is létesültek obszervatóriumok. 1970-ben OMI jogelődjének megalakulásának centenáriuma az OMFB 1/1970. rendeletében határozta meg az Intézet új nevét, mely „Országos Meteorológia Szolgálat” lett.

Jelenleg a Szolgálat feladat és hatáskörét a 277/2005. Kormányrendelet határozza meg. A tradíciónak megfelelően az OMSZ meteorológiai adat-, információgyűjtő és elemző szervezet, amely az utóbbi évtizedekben egyre inkább információszoigáltató szervezetté is vált. Ennek megfelelően a Szolgálat hazánk területén szinoptikus mérő- és észlelő hálózatot működtet, magas-légköri rádiószondás méréseket biztosít, működteti a meteorológiai radarhálózatot és a villámlokalizációs-rendszert, biztosítja ezen információk begyűjtését, ellenőrzését, feldolgozását, a meteorológiai adatbázis fenntartását, folyamatos feltöltését. Időjárás elemző és előrejelző tevékenységet folytat, amelyhez nemzetközi előrejelzési központokban elérhető legkorszerűbb előrejelzési produktumokat és saját futtatású előrejelzési modelleket használ fel. Mindezen tevékenységek végzéséhez szükséges és a tevékenységek eredményeként létrejött információk cseréjére fenntartja és fejleszti a Meteorológiai Világszervezet (WMO) és a Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet (ICAO) által koordinált telekommunikációs csatornák magyar szakaszát, gondoskodik a hazai meteorológiai adatoknak a nemzetközi távközlési rendszerbe való beadásáról és a hazánkat érintő adatok elvételéről és feldolgozásáról. A felsorolt feladatok magas szintű ellátásának érdekében az OMSZ kutató-fejlesztő tevékenységet is végez. E tevékenységek eredményeként az OMSZ élet-és vagyonvédelmi tevékenységeket lát el: időjárás katasztrófa - előrejelzés, balatoni és velencei-tavi viharjelzés, vegyi- és nukleáris szennyeződés terjedésének előrejelzése, biztosítja egyes államigazgatási intézmények, valamint az állam által felügyelt szervezetek és tevékenységek - együttműködési megállapodásban szabályozott - meteorológiai kiszolgálását (polgári repülés, vízügy, katasztrófavédelem). Ezen kívül kereskedelmi jellegű szolgáltatási tevékenységet is végez.

9. – 160 éve született Möller István építész

Móron született Möller István (1860-1934) építész, műegyetemi tanár, szakíró, műemlék-restaurátor, az MTA levelező tagja. Alkotóerejének java részét a hazai középkori műemlékek helyreállítására fordította (gyulafehérvári székesegyház, zsámbéki templom, vajdahunyadi vár stb.). Önálló művei között néhány vidéki főúri kastély is található.

10. – 90 éve született Gulyás Zoltán építész

Budapesten született Gulyás Zoltán (1930-2000) Ybl-díjas építész, az IPARTERV építésze, számtalan köz- és lakóépület tervezője (pld. a budapesti Chemolimpex-székház). Tervezési munkái mellett neves szobrászművészek közreműködésével több emlékművet is tervezett. 1960-1968. között a BME Középület-tervezési Tanszékén külső tanársegéd volt. 1970-től tíz éven keresztül a Magyar Építőművészek Szövetsége (MÉSZ) Mesteriskolájának mestere volt.

15. – 225 éve született Győry Sándor mérnök

Tarjánban született Győry Sándor (1795-1870) mérnök, matematikus, műszaki író. Az 1820-as évek második felében a Huszár Mátyás vezetésével folyó Dunafelmérésnél dolgozott. Innen került az építészeti igazgatóságra, melynek igazgatója lett. Mikor 1832-ben az MTA tagjává választotta, lemondott állásáról,

hogy kizárólag a matematikai és műszaki tudományoknak szentelhesse idejét. Igen sok matematikai, műszaki és művelődéspolitikai tárgyú tanulmánya jelent meg. 1860-1865-ig szerkesztette az Akadémiai Értesítőt. Közgazdasági, műszaki, közlekedésügyi, zeneelméleti cikkei főként a Tudományos Gyűjteményben és a Tudománytárban jelentek meg.

15. – 110 éves Bánki-féle nyersolaj-motor

1910-ben e napon Bánki Donát (1859-1922) bejelentette szabadalmát a nyersolaj-motorra. Bánki, korának egyik legnagyobb gépészmérnöke, a Budapesti Királyi József Műegyetem nemzetközi híru professzora, a Magyar Tudományos Akadémia tagja volt.

25. – 125 éve született Rados Jenő építész

E napon született Rados Jenő (1895-1992) Ybl- és Állami díjas építész, építészet-történész, egyetemi oktató és szakíró. Műemlék-helyreállítási munkái közül kiemelkedik a volt pénzügyminiszteri palota romjainak műemlékkörnyezetbe hangolt helyreállítása, a fertődi Esterházy-kastély, a csákvári Esterházy-kastély és a ráckevei Savoyai-kastély. Kiemelkedő értékű munkájának számított a magyar városok városképi vizsgálata, mely irányításával, részben személyes közreműködésével készült.

26. – Szellemi tulajdon világnapja

Az ENSZ szakosított világméretű szervezete, a Szellemi Tulajdon Világszervezete (World Intellectual Property Organization – WIPO) 1967 április 26-án alakult. Küldetése: védje a szellemi tulajdont az egész világon, és ösztönözze, elősegítse a kreatív tevékenységeket. 2001-ben a saját születésnapját nyilvánította a genfi székhelyű WIPO közgyűlése a „szellemi tulajdon világnapjává”.

26. – 100 éve született Prohászka János mérnök

Budapesten született Prohászka János (1920-2012) Állami-díjas gépészmérnök, akadémikus, a fémek tudós professzora. Tudományos munkájának fontosabb kutatási témái a következők voltak: A volfrám alakíthatósága és újrakristályosodása; A diffúziós folyamatok két és többkomponensű szilárd rendszerekben; Az ötvözetek mechanikai tulajdonságai és anizotrop viselkedése; A szemcsehatárok szerepe a hőkezelésben és az anyagok tulajdonságaiban; Az ötvözetlen acélok, a sárgarezek és a volfrám gyors hőkezelése; A Fe-Al rendszer diffúziós folyamatai, a tűzi mártó alumíniumozás; A koncentráció-változás nélküli fázisátalakulások, a reverzibilis martenzites átalakulások, a bénites átalakulás és a bénites szerkezet kifáradási jellemzői; A kristályorientáció hatása a mechanikai tulajdonságokra.

Az 1960-2001. között írt tankönyvei még ma is nélkülözhetetlen segítséget jelentenek a gépészmérnök és a villamosmérnök egyetemi hallgatók számára az anyagtechnológiai alapok megismerésében. Széleskörű publikációs és közéleti tevékenységet folytatott 1990 után a magyar gazdaság, azon belül is az ipari termelés és a technológia témakörében, a termelés fontosságának előtérbe helyezése érdekében. A magyarországi gépípar technológiai helyzetét és jövőképét foglalta össze a Prohászka professzor irányításával és szerkesztésében, az MTA elnökének támogatásával 2001-ben megjelent „A technológia helyzete és jövője” című tanulmánykötet, amelynek következtetései ma is nagyon időszerűek.

29. – 110 éve született Lux Géza mérnök

Budapesten született Lux Géza (1910-1945) építészmérnök, a Műegyetem oktatója. Nevéhez fűződik a margitszigeti domonkos apácakolostor sírkápolnájának feltárása, a zsámbéki templomrom és kolostor építészettörténeti feltárása, felmérése és konzerválása és a felső-örsi templom helyreállítása. Ő végezte a borsói kastély helyreállítását, közreműködött az aranyosmedgyesi kastély, a beregszentmiklósi Rákóczi-kastély helyreállításában.

29. – 125 éve született Nemes Tihamér mérnök

Budapesten született Nemes Tihamér (1895-1960) gépészmérnök, feltaláló. 1921-ben a Telefon Hírmondónál, 1929-től a Postakísérleti Állomáson, 1950-ben a Távközlési Kutató Intézetben, 1952-ben a Beloiannisz Híradástechnikai Gyárban dolgozott. 1953-ban a Postakísérleti Állomáson részt vett az első magyar televíziós kép- és hangadó berendezés létrehozásában. Ennek keretében dolgozta ki a 625 soros "flying-spot" filmközvetítő egységet saját találmányú kettős optikai rendszerrel. Ezután a Magyar Televíziónál dolgozott 1957-ig. Sokoldalú munkásságot fejtett ki: hőtechnikai területen első találmánya a hőszivattyú volt. Legjelentősebb alkotásai az elektronika és kibernetika területére esnek. 1930-ban szabadalmaztatta elektronikus ("éter-") orgonáját, melynek egy oktávját el is készítette. Színes televíziós rendszerekkel már a 30-as évek közepén foglalkozott. 1935-ben feltalált egy beszédírógépet, 1944-ben járógépet. 1949-ben megjelent tanulmányában az elektronikus számítógépek elve alapján a kétlépéses sakkfeladványok mechanikus megfejtését tárgyalta és gépének rajzát közülte. Kidolgozott egy logikai gépet, amellyel különböző ok- és okozati kapcsolatok automatikusan felismerhetők.

Felhasznált irodalom:

- *Évfordulóink a műszaki és természettudományokban – MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága sorozatának kötetei*

- *História – Tudósnaplár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók - tudosnaplár.kfki.hu*

- *Mérnökök évfordulói 2019-ben – Magyar Mérnöki Kamara Történeti Bizottsága*

- *Nagy Ferenc szerk.: Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig – 1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK*

- *Kenyeres Ágnes szerk.: Magyar Életrajzi Lexikon I-IV. – 1967-1990. – Akadémiai Kiadó*

- *Egyéb életrajzi és műszaki források*

Készítette: Sipos László József villamosmérnök, minőségügyi szakmérnök